

SLOVENSKÁ REPUBLIKA

UZNESENIE

Ústavného súdu Slovenskej republiky

IV. ÚS 27/2023-12

Ústavný súd Slovenskej republiky v senáte zloženom z predsedu senátu Miroslava Duriša a sudcov Ladislava Dudíťa a Libora Duľu (sudca spravodajca) v konaní podľa čl. 127 Ústavy Slovenskej republiky o ústavnej sťažnosti sťažovateľa [REDAKOVANÉ], [REDAKOVANÉ], [REDAKOVANÉ], proti uzneseniu Okresného súdu Bratislava I č. k. 14C 2/2019-86 z 24. marca 2022 a uzneseniu Krajského súdu v Bratislave č. k. 3 Co 109/2022-109 z 30. septembra 2022 takto

r o z h o d o l :

1. Ústavnú sťažnosť **o d m i e t a .**
2. Žiadosti o ustanovenie právneho zástupcu **n e v y h o v u j e .**

O d ô v o d n e n i e :

I.

Ústavná sťažnosť sťažovateľa a skutkový stav veci

1. Sťažovateľ sa ústavnou sťažnosťou doručenou ústavnému súdu 22. decembra 2022 domáha vyslovenia porušenia svojich ústavných práv, ktoré nevyjadruje v konkretizovanom návrhu na to, ako má ústavný súd rozhodnúť. Vo vzťahu k napadnutým rozhodnutiam všeobecných súdov argumentuje základnými právami podľa čl. 12 ods. 1, 2 a 4, čl. 46 ods. 1, čl. 47 ods. 2 a čl. 48 ods. 2 Ústavy Slovenskej republiky (ďalej len „ústava“) a právom podľa čl. 6 ods. 1 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd a navrhuje zrušiť uznesenie Krajského súdu v Bratislave (ďalej len „krajský súd“) č. k. 3 Co 109/2022-109 z 30. septembra 2022 (ďalej len „uznesenie krajského súdu“). Žiada, aby mu v konaní pred ústavným súdom bol ustanovený právny zástupca, čo odôvodňuje nedostatkom peňažných prostriedkov.

2. Z ústavnej sťažnosti vyplýva, že sťažovateľ podal 2. januára 2019 na Okresnom súde Bratislava I (ďalej len „okresný súd“) žalobu proti Ústrediu práce, sociálnych vecí a rodiny. Na výzvu okresného súdu, aby odstránil vady svojho podania, uviedol, že 14. marca 2019 podal žiadosť o právnu pomoc a právne zastúpenie v Centre právnej pomoci Košice (ďalej len „CPP“), ktoré však svojím konaním zmarilo nielen dotknuté súdne konanie vedené na okresnom súde pod sp. zn. 14 C 2/2019, ale aj konanie vedené na Okresnom súde Košice I proti Ústrediu práce,

sociálnych vecí a rodiny, ako to vyplýva zo správnej žaloby sťažovateľa proti CPP vedenej na Krajskom súde v Košiciach pod sp. zn. 7 S 110/2019, o ktorej nie je dosiaľ rozhodnuté, čo nemôže byť na ťarchu sťažovateľa.

3. Tento stav až do ukončenia vzájomného súdneho sporu s CPP bráni sťažovateľovi požadovať od CPP právnu pomoc a právne zastúpenie, pretože všetky rozhodnutia v CPP proti sťažovateľovi vydáva rovnaká osoba. Sťažovateľ podal proti Krajskému súdu v Košiciach ústavnú sťažnosť, ktorá je ústavným súdom vedená pod sp. zn. Rvp 1813/2021 dosiaľ bez rozhodnutia.

4. Okresný súd žalobu sťažovateľa odmietol uznesením č. k. 14 C 2/2019 z 24. marca 2022 (ďalej len „uznesenie okresného súdu“) pre nedostatok náležitostí, ktoré neboli odstránené ani na základe výzvy okresného súdu.

5. Krajský súd napadnutým uznesením potvrdil rozhodnutie prvoinštančného súdu.

II.

Argumentácia sťažovateľa

6. Sťažovateľ poukázal na poučenie uvedené v uznesení krajského súdu, v zmysle ktorého môže podať dovolanie, avšak musí byť právne zastúpený. Tým bol súdny spor sťažovateľa zmarený bez meritórneho posúdenia jeho žaloby a bez zohľadnenia špecifickej situácie sťažovateľa, podľa ktorého je požadovanie právnej pomoci a právneho zastúpenia od CPP neprípustné pre prebiehajúce súdne konanie. Uvedené znamená pre sťažovateľa obmedzenie, resp. znemožnenie práva na prístup k súdu. Sťažovateľ zastáva názor, že pokiaľ by na základe vyjadrenia krajského súdu a výzvy okresného súdu požiadal CPP o právnu pomoc v tomto súdnom konaní, zmaril by tým súdne konanie vedené proti CPP, keďže by pominula nedôvera voči CPP, a tým by sa vytratila dôvodnosť takej žaloby. Krajský súd neposkytol sťažovateľovi žiadnu inú možnosť právneho zastúpenia okrem zastúpenia prostredníctvom CPP.

7. Sťažovateľ tiež namieta prieťahy v konaní, poukazujúc na svoje správanie, so záverom, že k celkovej dĺžke konania nijako neprispel. Postup krajského súdu považuje sťažovateľ za neefektívny a nesústredený. V dôsledku jeho postupu je sťažovateľ dosiaľ v stave právnej neistoty.

III.

Predbežné prerokovanie ústavnej sťažnosti

8. Podstatou ústavnej sťažnosti je namietané porušenie práv sťažovateľa uznesením okresného súdu v spojení s uznesením krajského súdu, ktorým bola jeho imperfektná žaloba smerujúca proti Ústrediu práce, sociálnych vecí a rodiny Košice odmietnutá. Súčasne sťažovateľ namieta prieťahy v konaní vedenom krajským súdom.

III.1. K namietanému porušeniu označených práv uznesením okresného súdu:

9. Ústavný súd stabilne vo svojej judikatúre týkajúcej sa otázky právomoci ústavného súdu na prerokovanie sťažnosti v konaní podľa čl. 127 ods. 1 ústavy uvádza, že právomoc ústavného súdu poskytnúť ochranu základným právam a slobodám je daná iba vtedy, ak o ochrane týchto práv a slobôd nerozhodujú všeobecné súdy. Ústavný súd sa pri uplatňovaní svojej právomoci riadi

zásadou, že všeobecné súdy sú ústavou povolané chrániť nielen zákonnosť, ale aj ústavnosť, a preto je právomoc ústavného súdu subsidiárna a nastupuje až vtedy, ak nie je daná právomoc všeobecných súdov (m. m. IV. ÚS 236/07).

10. Proti uzneseniu okresného súdu o odmietnutí žaloby sťažovateľ mohol podať a aj podal odvolanie. Právomoc krajského súdu, ktorý o odvolaní sťažovateľa rozhodol, vylučuje právomoc ústavného súdu vo vzťahu k tejto časti ústavnou sťažnosťou namietaného uznesenia okresného súdu. To v tomto rozsahu zakladá nedostatok právomoci ústavného súdu a je dôvodom odmietnutia ústavnej sťažnosti podľa § 56 ods. 2 písm. a) v spojení s § 132 ods. 1 zákona č. 314/2018 Z. z. o Ústavnom súde Slovenskej republiky a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov (ďalej len „zákon o ústavnom súde“).

III.2. K namietanému porušeniu označených práv uznesením krajského súdu:

11. Z už uvedenej sťažnostnej argumentácie sťažovateľa vyplýva, že v uznesení krajského súdu bol sťažovateľ riadne poučený o možnosti podať mimoriadny opravný prostriedok – dovolanie. Sťažovateľ však namieta, že podanie dovolania a iniciovanie dovolacieho konania, ktorého zákonnou podmienkou je zastúpenie dovolateľa advokátom, v jeho prípade vzhľadom na neprípustnosť požadovať právnu pomoc a právne zastúpenie prostredníctvom CPP, proti ktorému vedie súdne konanie, je vylúčené. Sťažovateľ z uvedeného dôvodu dovolanie nepodal.

12. Ústavný súd predovšetkým uvádza, že podľa ustálenej judikatúry ústavného súdu princíp subsidiarity zakotvený v už citovanom čl. 127 ods. 1 ústavy znamená, že ústavný súd môže konať o namietanom porušení sťažovateľových práv a vecne sa zaoberať iba tými ústavnými sťažnosťami, ak sa sťažovateľ nemôže v súčasnosti a nebude môcť ani v budúcnosti domáhať ochrany svojich práv pred iným súdom prostredníctvom iných právnych prostriedkov, ktoré mu zákon na to poskytuje. Namietané porušenie niektorého zo základných práv alebo slobôd teda nezakladá automaticky aj právomoc ústavného súdu na konanie o nich napriek presvedčeniu sťažovateľa.

13. Zmyslom a účelom uvedeného princípu subsidiarity je to, že ochrana ústavnosti nie je a ani podľa povahy veci nemôže byť výlučne úlohou ústavného súdu, ale je úlohou všetkých orgánov verejnej moci v rámci im zverených kompetencií. Všeobecné súdy sú primárne zodpovedné aj za dodržiavanie tých práv a základných slobôd, ktoré ústava alebo medzinárodná zmluva dotknutým fyzickým osobám zaručuje. Ústavný súd predstavuje v tejto súvislosti *ultima ratio* inštitucionálny mechanizmus, ktorý nasleduje až v prípade nefunkčnosti všetkých ostatných orgánov verejnej moci, ktoré sa na ochrane ústavnosti podieľajú. Opačný záver by znamenal popieranie princípu subsidiarity právomoci ústavného súdu podľa zásad uvedených v § 132 zákona o ústavnom súde (m. m. III. ÚS 149/04, IV. ÚS 135/05).

14. Ústavný súd štandardne vychádza z názoru, že na skúmanie prípustnosti návrhu na začatie súdneho konania, jeho opodstatnenosti, dodržania zákonných lehôt, oprávnenosti navrhovateľa takýto návrh podať, právomoci o ňom konať a rozhodnúť či splnenia iných zákonom ustanovených náležitostí je zásadne príslušný orgán, ktorý rozhoduje o merite návrhu – inými slovami, právomoc konať o veci, ktorej sa návrh týka, v sebe obsahuje právomoc skúmať to, či návrh zodpovedá tým podmienkam, ktoré pre konanie o ňom ustanovuje príslušný procesný kódex. Ingerencia ústavného súdu do výkonu tejto právomoci všeobecných súdov je opodstatnená len v prípade jeho

nezlučiteľnosti s ústavou alebo kvalifikovanou medzinárodnou zmluvou (m. m. I. ÚS 74/02, I. ÚS 115/02, I. ÚS 46/03). V tejto súvislosti ústavný súd konštatuje, že uvedené obdobne platí, aj pokiaľ ide o skúmanie prípustnosti návrhu na začatie dovolacieho konania, jeho opodstatnenosti a pod. Následkom toho sa ústavný súd pri posudzovaní otázky o prípustnosti dovolania v zásade obmedzuje, avšak pri predbežnom prerokovaní ústavnej sťažnosti podľa čl. 127 ústavy je vždy povinný preskúmať svoju vlastnú právomoc z hľadiska, či tejto právomoci nepredchádza právomoc iného súdu, ktorý by bol oprávnený sťažovateľovi poskytnúť ochranu pred namietaným porušením ním označovaných základných práv a slobôd.

15. Podľa § 420 písm. f) Civilného sporového poriadku (ďalej len „CSP“) je dovolanie prípustné proti každému rozhodnutiu odvolacieho súdu vo veci samej alebo ktorým sa konanie končí, ak súd nesprávnym procesným postupom znemožnil strane, aby uskutočňovala jej patriace procesné práva v takej miere, že došlo k porušeniu práva na spravodlivý proces. V § 420 CSP sú taxatívne vypočítané procesné vady konania takého stupňa závažnosti, pre ktoré je dovolanie prípustné proti každému rozhodnutiu v merite veci alebo rozhodnutiu, ktorým sa konanie končí. Prípustnosť dovolania podľa § 420 CSP je tak založená na princípe univerzality, čo znamená, že dovolaním možno napadnúť každé rozhodnutie odvolacieho súdu, ktorým sa konanie skončilo, prípadne ktorým sa rozhodlo v merite veci.

16. Meritórne preskúmanie relevantnej časti ústavnej sťažnosti sťažovateľa ústavným súdom v situácii, keď riadne nevyužil právny prostriedok ochrany svojich základných práv, ktorý mu zákon účinne poskytoval, t. j. nepodal dovolanie z dôvodu vymedzeného v § 420 písm. f) CSP, by bolo porušením princípu subsidiarity ako kompetenčného princípu vymedzujúceho vzťah medzi ústavným súdom a sústavou všeobecných súdov, na ktorom je založené rozhodovanie o ústavných sťažnostiach podľa čl. 127 ods. 1 ústavy (m. m. I. ÚS 728/2016).

17. Ústavný súd považuje za potrebné uviesť, že právo na súdnu ochranu sa v civilnom súdnom konaní účinne zaručuje len vtedy, ak sú splnené všetky procesné podmienky, za ktorých splnenia civilný súd môže konať a rozhodnúť o veci samej. Platí to pre všetky štádiá konania pred súdom vrátane dovolacích konaní. Ústavný súd konštatuje, že sťažovateľ bol v uznesení krajského súdu riadne poučený o povinnom zastúpení advokátom v dovolacom konaní, ako aj o tom, že dovolanie musí byť spísané advokátom. Z ústavnoprávneho hľadiska je tak podstatné, že sťažovateľ (tak, ako to sám uvádza v ústavnej sťažnosti, pozn.) nepožiadaval CPP o priznanie nároku na poskytnutie právnej pomoci v dovolacom konaní s poukazom na nedôveru v uvedenú inštitúciu, proti ktorej vedie samostatné súdne konanie. Súčasne sťažovateľ ani nesplnomocnil advokáta na svoje zastupovanie v dovolacom konaní, a tak sa sám svojím vlastným pričinením diskvalifikoval z preskúmania zákonnosti uznesenia dovolacím súdom. K sťažnostnej argumentácii sťažovateľa ústavný súd dodáva, že právny poriadok Slovenskej republiky umožňuje poskytnúť fyzickej osobe nachádzajúcej sa v materiálnej núdzi právnu pomoc v súdnom konaní prostredníctvom CPP. Pokiaľ aj sťažovateľ nebol pri predchádzajúcom konaní o nároku na poskytnutie právnej pomoci úspešný, uvedená okolnosť nemôže CPP diskvalifikovať vo všetkých ďalších konaniach iniciovaných sťažovateľom v budúcnosti a ani sťažovateľ nemôže bez ďalšieho prejudikovať rozhodnutie CPP o ne/poskytnutí právnej pomoci.

18. Skutočnosť, že sťažovateľ mal k dispozícii na ochranu označených práv proti uzneseniu krajského súdu dovolanie, ktoré riadne nevyužil bez uvedenia dôvodov hodných osobitného zreteľa, založila dôvod na odmietnutie ústavnej sťažnosti v tejto časti ako neprípustnej podľa § 56 ods. 2 písm. d), § 132 ods. 2 zákona o ústavnom súde.

19. Napriek záveru o neprípustnosti tejto časti ústavnej sťažnosti ústavný súd ako *obiter dictum* uvádza, že potvrdzujúce uznesenie krajského súdu považuje za správne a riadne odôvodnené (body 13 až 15 odôvodnenia), pričom nezistil medzi ním a namietaným porušením práv sťažovateľa príčinnú súvislosť v ústavnoprávne relevantnej intenzite. Krajský súd, konštatujúc nenaplnenie formálnych a obsahových náležitostí sťažovateľom podanej žaloby, ktoré neboli odstránené (i) na základe výzvy okresného súdu s uvedením konkrétnych nedostatkov žaloby (absencia riadneho opísania rozhodujúcich skutočností, riadneho označenia žalovaného, jasného, zrozumiteľného a materiálne vykonateľného žalobného návrhu) a s poučením o následkoch nedoplnenia žaloby, ako aj s poučením o možnosti obrátiť sa na CPP a požiadať o právnu pomoc (ii) ani v odvolacom konaní, nemal z hľadiska postupu predpokladaného zákonom inú možnosť, ako potvrdiť odmietnutie žaloby sťažovateľa okresným súdom v súlade s § 129 ods. 3 CSP. Krajský súd zároveň vysvetlil, že vo fáze prvoinštančného a odvolacieho konania nebolo právne zastúpenie obligatórne, postačovalo odstrániť nedostatok náležitostí žaloby na základe výzvy súdu.

III.3. K napadnutému postupu krajského súdu:

20. Vyhodnotením obsahovej stránky sťažovateľovho podania ústavný súd dospel k záveru, že ním namieta aj porušenie práva na prerokovanie veci bez zbytočných prietáhov podľa čl. 48 ods. 2 ústavy postupom krajského súdu.

21. Ústavná sťažnosť pre zbytočné prietahy v konaní je účinný prostriedok nápravy porušeného práva len do momentu, kým trvá stav neistoty na strane dotknutého účastníka konania týkajúci sa výsledku konania. Ústavná sťažnosť preto musí byť podaná v čase, keď prietahy v konaní ešte trvajú.

22. Zjavná neopodstatnenosť ústavnej sťažnosti namietajúcej porušenie základného práva na prerokovanie veci bez zbytočných prietáhov podľa čl. 48 ods. 2 ústavy vyplýva aj z toho, že porušenie uvedených práv sa namieta v takom konaní pred všeobecným súdom, v ktorom už bolo meritórne rozhodnuté pred podaním ústavnej sťažnosti ústavnému súdu podľa čl. 127 ods. 1 ústavy (IV. ÚS 223/2010, I. ÚS 390/2019). Inými slovami, ochrana základnému právu podľa čl. 48 ods. 2 ústavy sa poskytuje v konaní pred ústavným súdom len vtedy, ak v čase uplatnenia tejto ochrany porušovanie tohto základného práva označenými orgánmi ešte mohlo trvať. Ak v čase, keď ústavná sťažnosť bola doručená ústavnému súdu, už nemohlo dochádzať k namietanému porušovaniu označeného základného práva postupom všeobecného súdu, ústavný súd sťažnosť zásadne odmieta ako zjavne neopodstatnenú (napr. IV. ÚS 102/05, II. ÚS 387/06).

23. Zo sťažnostnej argumentácie a jej príloh vyplýva, že krajský súd o odvolaní sťažovateľa proti uzneseniu okresného súdu o odmietnutí žaloby rozhodol uznesením z 30. septembra 2022, teda ešte pred podaním ústavnej sťažnosti (22. decembra 2022), čím bola právna istota sťažovateľa nastolená napriek jeho tvrdeniu, že sa tak dosiaľ nestalo. Napokon samotná krátkosť odvolacieho konania, v rámci ktorého bolo preskúmané prvoinštančné rozhodnutie z 24. marca 2022, vylučuje, aby postupom krajského súdu v tomto konaní dochádzalo k zbytočným prietahom v konaní.

24. Po preskúmaní ústavnej sťažnosti a okolností danej veci teda ústavný súd dospel k záveru, že v tomto prípade nemohol konštatovať také nedostatky, na základe ktorých by po prijatí ústavnej sťažnosti na ďalšie konanie bolo možné vysloviť porušenie sťažovateľom označeného práva. Ústavný súd preto ústavnú sťažnosť sťažovateľa pri predbežnom prerokovaní odmietol podľa § 56 ods. 2 písm. g) zákona o ústavnom súde ako zjavne neopodstatnenú.

III.4. K žiadosti o ustanovenie právneho zástupcu:

25. Pokiaľ ide o sťažovateľovu žiadosť o ustanovenie právneho zástupcu, ústavný súd uvádza, že na to, aby o nej mohol rozhodnúť, musí najprv zistiť, či sú kumulatívne splnené tri podmienky, resp. predpoklady na ustanovenie právneho zástupcu v konaní pred ústavným súdom: (i) žiadosť o ustanovenie právneho zástupcu, (ii) majetkové pomery odôvodňujúce takúto žiadosť, (iii) nejde o zrejme bezúspešné uplatňovanie nároku na ochranu ústavnosti.

26. Ak ústavný súd z obsahu ústavnej sťažnosti a výsledku jej posúdenia zistí, že v danom prípade nie je daná právomoc ústavného súdu na jej prerokovanie, ústavná sťažnosť je oneskorená, neprípustná alebo zjavne neopodstatnená, znamená to, že ide o zrejme bezúspešné uplatňovanie nároku na ochranu ústavnosti, a teda že nie je splnený jeden z predpokladov ustanovenia právneho zástupcu v konaní pred ústavným súdom, v dôsledku čoho nemožno žiadosti o ustanovenie právneho zástupcu v konaní pred ústavným súdom vyhovieť.

27. V nadväznosti na uvedené ústavný súd dospel k záveru, že v danom prípade u sťažovateľa nie sú splnené podmienky na ustanovenie právneho zástupcu v konaní pred ústavným súdom. Z obsahu ústavnej sťažnosti a výsledku jej posúdenia ústavným súdom je zrejmé, že v danom prípade ide o zrejme bezúspešné uplatňovanie nároku na ochranu ústavnosti (m. m. III. ÚS 265/2014, III. ÚS 631/2017). Keďže nebol splnený jeden z predpokladov ustanovenia právneho zástupcu v konaní pred ústavným súdom, žiadosti sťažovateľa o ustanovenie právneho zástupcu ústavný súd nevyhovel (bod 2 výroku rozhodnutia).

P o u č e n i e : Proti tomuto rozhodnutiu ústavného súdu nemožno podať opravný prostriedok.

V Košiciach 24. januára 2023

Miroslav Duriš
predseda senátu